

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Aalto-yliopiston lausunto valtioneuvoston kirjelmästä U73/2025 vp koskien Horisontti Eurooppaa

Aalto-yliopisto kiittää mahdollisuudesta lausua eduskunnan sivistysvaliokunnalle ja esittää lausuntonaan seuraavaa koskien Horisontti Eurooppa -asetuksen perustamista ja toimeenpanoa (asiakohdat 1 ja 2):

Lausunnon pääkohdat:

- 1) Horisontti Eurooppa -puiteohjelman on vaalittava ydintään korkealaatuisen tieteellisen tutkimuksen ja innovaatioiden ohjelmana, ja on vältettävä muiden tehtävien tuomista osaksi puiteohjelmaa ja sen budjettia.
- 2) Aalto-yliopisto pitää komission esitystä Horisontti Eurooppa -puiteohjelman budjetin kasvattamisesta 175 miljardiin euroon oikeansuuntaisena mutta riittämättömänä.
- 3) Euroopan tutkimusneuvoston (ERC) priorisointi osana puiteohjelmaa sekä sen itsenäisyyden ja riippumattomuuden säilyttäminen on keskeistä.
- 4) Horisontti Euroopan tulee säilyä pääosin siviilitutkimusohjelmana. Kaksikäyttötutkimuksen salliminen rajatusti voi olla perusteltua, mutta Horisontti Eurooppa -puiteohjelmasta irrallinen puolustustutkimuksen rahoitus palvelisi puolustussektorin tarpeita paremmin.

Horisontti Eurooppa -ohjelman merkitys

EU:n tutkimuksen ja innovaation puiteohjelmat ovat olleet ja ovat edelleen ratkaisevia Euroopan tutkimus- innovaatiotoiminnan sekä -ekosysteemien edistämisessä, sillä ne rahoittavat läpimurtotiedettä ja innovatiivisia hankkeita. Puiteohjelma on nykyisessä muodossaan vakiintunut ja tunnettu, mikä on merkittävä etu kansainvälisen yhteistyön rakentamisessa ja osaajien houkuttelussa Eurooppaan.

Eurooppalaiset yliopistot pyrkivät kilpailemaan maailmanlaajuisesti ja saavuttamaan johtajuutta tutkimuksessa ja innovaatioissa.

6.2.2026

Tämä tavoite voidaan saavuttaa vain sillä ehdolla, että erinomaisuus ja laatu pysyvät Horisontti Eurooppa -ohjelman ytimessä. Aalto-yliopisto katsoo valtioneuvoston tavoin, että tieteellisen laadun ja globaalin mittakaavan huippuosaamisen on pysyttävä ensisijaisina kriteereinä tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan arvioinnissa ja rahoituksessa. Tämä painotus edellyttää Horisontti Euroopan pitämistä erillään muista unionin tärkeistä tehtävistä. Esimerkiksi maaseudun kehittäminen on toimintaa, joka sopii luonteeltaan paremmin osaksi rakennerahastoja kuin tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelmaa.

On tärkeää, että Horisontti Eurooppa täydentää muita EU-instrumentteja, erityisesti kilpailukykyrahastoa säilyttäen samalla oman identiteettinsä, tehtävänsä ja hallintonsa, jotka ovat tehneet ohjelmasta erittäin menestyksekkään. Kilpailukykyrahaston tulisi hyödyntää näitä vahvuuksia ja tukea Eurooppaa Horisontti Euroopan tuottamasta tiedosta syntyvien lupaavimpien innovaatioiden käyttöönnotossa. Horisontti Euroopan tulisi jatkaa huippuosaajien houkuttelemista ja edistää läpimurtoideoita, jotka tukevat Euroopan pitkän aikavälin kilpailukykyä ja vaurautta. **Tähän sisältyy Horisontti Eurooppa -ohjelman oikeudellisen kehysten muokkaaminen siten, että siitä poistetaan kaikki kilpailukykyrahaston säännöt, jotka eivät sovellu tutkimuksen rahoittamiseen, varmistaen, että yhteistyötutkimus politiikkaikkunoiden puitteissa keskittyy tieteellisesti merkityksellisiin alueisiin.**

U-kirjelmän mukaan valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti Horisontti Eurooppa -ohjelman yksinkertaistamisiin, jotka parantavat ohjelman saavutettavuutta ja luovat paremmat edellytykset tutkijoille, yrityksille ja yhteiskunnan eri toimijoille osallistua ohjelmaan. **Sanoitus on tässä epämääräinen ja auki jää, mihin toimiin viitataan. On tärkeää erottaa toisistaan yhtäältä yksinkertaisuus suhteessa rahoituksen hakijoihin ja käyttäjiin ja toisaalta hallinnollinen yksinkertaisuus komissiolle. Esimerkiksi lump sum -rahoitusmalli ei rahoituksen hakijan näkökulmasta yksinkertaista järjestelmää, vaikka se saattaa helpottaa komission hallinnollisia prosesseja projektivaiheessa.**

Puiteohjelman budjetti

Aalto-yliopisto pitää komission esitystä kasvattaa Horisontti Euroopan budjettia 95 miljardista eurosta 175 miljardiin euroon oikeansuuntaisena mutta riittämättömänä. Muiden eurooppalaisten yliopistojen tavoin Aalto-yliopisto katsoo, että ohjelman tulevaisuuden turvaamiseksi tarvitaan vähintään 200 miljardia euroa. On kuitenkin positiivista, että valtioneuvosto kannattaa budjetin kasvattamista. Sen toteutuminen ei ole itsestäänselvyys, sillä osa jäsenmaista vastustaa budjetin kasvattamista. **Suomen tuleekin puolustaa budjettiehdotusta määrätietoisesti.**

Aalto-yliopisto pitää tärkeänä, että tuleva puiteohjelma säilytetään sääntöpohjaltaan itsenäisenä T&I-rahoitusohjelmana. Kuten valtioneuvoston U-kirjelmässä tuodaan esiin, Suomi on Horisontti Eurooppa -ohjelman nettosaaja. Yliopistot ovat tuoneet yli 40 % ja tutkimuslaitokset 25 % Suomeen tulleesta puiteohjelman rahoituksesta. Ohjelman budjetin kasvattaminen todennäköisesti lisää Suomen saantoa, kunhan ohjelman sääntökirja säilyy Suomelle edullisena.

6.2.2026

Suomen tavoitetilana on välttämätöntä olla puiteohjelman itsenäisyyden säilyttäminen, ohjelman vahvistaminen ja korkealaatuiseen tieteesseen panostaminen. Aalto-yliopisto tukee valtioneuvoston U-kirjelmässään esittämää kantaa, jonka mukaan **EU:n TKI-rahoituksen tulee perustua avoimeen kilpailuun ja korkeaan laatuun.**

Euroopan tutkimusneuvoston (ERC) priorisointi

Aalto-yliopisto korostaa rahoituksen turvaamisen tärkeyttä perustutkimukselle, sillä se tukee tieteellistä huippuosaamista ja innovaatioiden synnyttämisen pitkäjänteisyyttä. Yli 40 % ERC:n rahoittamista projekteista on mainittu patenttihakemuksissa, mikä osoittaa läpimurtotutkimuksen kriittisen roolin innovaatioiden edistämisessä ja konkreettisten yhteiskunnallisten ja taloudellisten hyötyjen tuottamisessa.

Euroopan tutkimusneuvoston (ERC) priorisointi osana puiteohjelmaa sekä sen itsenäisyyden ja riippumattomuuden säilyttäminen on keskeistä. Koska ERC on ainoa perustutkimukseen kohdistettu rahoitusinstrumentti, sen on pysyttävä tiukasti alhaalta ylöspäin suuntautuvana ohjelmanä ja täysin suojattuna poliittiselta tai temaattiselta puuttumiselta.

Ilman korkealaatuisten tieteen tekemisen edellytyksiä Eurooppa menettää parhaat tutkijat muihin maanosiin. Se vaikuttaa suoraan paitsi innovatiivisuuteen tutkimusorganisaatioissa, yrityksissä ja julkisella sektorilla, myös korkeakoulutukseen ja siten lopulta koko maanosan tulevaisuuteen. **Korkealaatuinen tiede on EU:n strategisen autonomian kulmakivi.**

Vuonna 2024 julkaistun Mario Draghin kilpailukykyraportin keskeinen huomio on, että innovaatiot edellyttävät edelläkäypää tiedettä. Sekä Draghin raportissa, että käynnissä olevan puiteohjelman toteutumista arvioivassa Heitorin raportissa ehdotetaan, että uutta luovaa tieteellistä tutkimusta edistävän **ERC:n budjetti tulisi kaksinkertaistaa tulevassa puiteohjelmassa. Aalto-yliopisto kannattaa tätä ehdotusta.**

Aalto-yliopisto pitää huolestuttavana, että vaikka Euroopan komissio esittää pilari I:n ja ERC:n rahoituksen kasvattamista euromääräisesti, niiden osuus koko puiteohjelman rahoituksesta ei käytännössä vahvistu. Pilari I:n osuus säilyisi ehdotuksen mukaan lähes ennallaan: nykyisessä puiteohjelmassa se on noin 26 prosenttia ja tulevassa ohjelmassa noin 25 prosenttia kokonaisrahoituksesta. Tämä ei vastaa erinomaisuuteen perustuvan rahoituksen kasvavaa kysyntää eikä kiristyvää kilpailua. **Jatkuvasti matalat onnistumisprosentit viittaavat rakenteelliseen alirahoitukseen ja heikentävät Euroopan kykyä rahoittaa tieteellisesti korkeatasoista, läpimurtoihin tähtäävää tutkimusta.**

Aalto-yliopisto katsoo, että Horisontti Eurooppa -ohjelman pilari II on tärkeä alusta teollisuuden ja akateemisen tutkimuksen väliselle yhteistyölle, mutta sen painottamisen neuvotteluissa ei tule tapahtua Horisontti Euroopan tutkimuslähtöisen ydintehtävän kustannuksella.

6.2.2026

Ohjelman vaikuttavuus perustuu korkeatasoisen tutkimuksen, läpimurtoideoiden ja esikaupallisen innovaation systemaattiseen tukemiseen koko tutkimus- ja innovaatioketjussa.

Tutkimustulosten laajamittainen skaalaaminen, hyödyntäminen ja kaupallistaminen edellyttävät ensisijaisesti yritys- ja sijoittajavetoista rahoitusta, jota palvelee tarkoituksenmukaisemmin Horisontti Euroopasta erillinen kilpailukykyrahasto. Horisontti Euroopan tulee jatkossakin keskittyä uuden tiedon, murrosratkaisujen ja Euroopan pitkän aikavälin osaamispohjan vahvistamiseen.

Aalto-yliopisto painottaa teollisuuden kanssa tehtävän tutkimusyhteistyön merkitystä myös alemmilla teknologian valmiustasoilla (TRL), sillä innovaatioläpimurrot rakentuvat usein perustutkimuksen tulosten ja niiden kaupallisen potentiaalin tunnistamisen varaan.

Kaksikäyttö- ja puolustustutkimus

Puolustuksen kyvykkyys nousee laajasta ja korkeatasoisesta asiantuntijuudesta ja erikoisosaamisesta monilla eri alueilla ja siksi perustutkimuksen rahoittaminen vahvistaa myös puolustuksen kapasiteettia. **Horisontti Euroopan tulisi pysyä pääosin siviilitutkimusohjelmalla. Turvallisuuden kannalta tärkeä kaksikäyttö- ja puolustustutkimus tulisi jatkossakin rahoittaa omasta ohjelmastaan, ei osana Horisontti Eurooppa -puiteohjelmaa.** Jatkuvuutta ohjelmien välillä tulee kuitenkin kehittää.

Komission ehdotus kaksoiskäyttötutkimuksen sallimisesta tulevassa puiteohjelmassa vaatii huolellista harkintaa ja koko tutkimus- ja innovaatiokentän laajaa kuulemistä. Jos kaksikäyttöinen lähestymistapa asetetaan oletusarvoksi, sillä voi olla odottamattomia seurauksia akateemiselle vapaudelle, kansainväliselle yhteistyölle, avoimuudelle ja tutkimusuran arvioinnille, erityisesti julkaisu- ja levittämiskäytäntöjen osalta. Se voi myös tuoda lisäkustannuksia, hallinnollista taakkaa ja turvallisuusvaatimuksia osallistuville koulutusorganisaatioille. **Kaikki kaksoiskäyttöelementit tulisi siis määritellä selkeästi ja rajata, jotta siviilitutkimus pysyy ohjelman ohjaavana periaatteena.**

Puolustukseen liittyvien toimien rahoittaminen tulisi järjestää kilpailukykyrahaston ja Euroopan puolustusrahaston seuraajan kautta. Tämä suojelisi puolustustutkimushankkeiden eheyttä, turvallisuutta ja fokusta samalla, kun säilytettäisiin laajempi budjetti innovaatioille ja muulle kuin puolustustutkimukselle. **Kohdennettu ja riippumaton puolustukseen suunnattu tutkimus- ja kehitysrahoitus varmistaa, että painopiste on sektorikohtaisissa haasteissa samalla kun muu kuin puolustustutkimus keskittyy tiedon edistämiseen eri aloilla ilman, että puolustusprioriteetteihin liittyvät geopoliittiset näkökohdat vaikuttavat siihen.** Koska puolustustutkimus on arkaluonteista, sen kohdentaminen erilliseen rahoitusvälineeseen mahdollistaa suuremman joustavuuden turvallisuusprotokollien käsittelyssä.

AALTO-YLIOPISTO